

วารสารคณิตศาสตร์ MJ-MATH 61(689) May–Aug, 2016

โดย สมาคมนิตศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

<http://MathThai.Org> MathThaiOrg@gmail.com

เรียนปริญญาเอกอเมริกา vs ญี่ปุ่น Doctorate Study in US vs Japan

รศ.ดร.ฉัฐไชย์ สีนาวงศ์ และ รศ.ดร.พรฤดี เนติโสภากุล
Chartchai Leenawong¹ and Ponrudee Netisopakul²

¹Faculty of Science

²Faculty of Information Technology

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Chalongkrung Rd, Bangkok, 10520

Email: ¹cleenawong@gmail.com ²ponrudee@it.kmitl.ac.th

1. บทนำ

ในยุคสมัยประหลาด ๆ ณ ประเทศสารขัณฑ์แห่งนี้ ดูใครต่อใครอยากเรียนให้ได้ดีกรีสูง ๆ กันซะจริง ไม่ว่าจะป็นดารา นักการเมือง หรือแม้แต่นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จสูง ๆ แล้วก็ยังมาสมัครนั่งในห้องเรียนกันอีกซะครั้ง

“ปริญญาเอก” กลายเป็นสินค้าขายดีขอยดีของบางสถาบันการศึกษา และเราเหล่าดอกเตอร์แท้ ๆ ก็ได้แต่มองตากันไปมาปริบ ๆ ซึ่งอาจทำให้พลอยสรุปถูก ๆ ผิด ๆ ก็ได้ว่า ปริญญาเอกเมืองไทยมันช่างถูกทำให้ไร้คุณค่าสิ้นความหมาย ตกต่ำไปเรื่อย ๆ เสียแล้วหนอ

แต่วันนี้เราจะมาเล่าสู่กันให้ฟังถึงบรรยากาศการเรียนระดับปริญญาเอกในประเทศที่เจริญ ซึ่งจะขอจำกัดเพียงสองประเทศ คือ สหรัฐอเมริกาที่ผู้เขียนจบมา กับญี่ปุ่นที่มีโอกาสไปอบรมและดูงานมา

2. นักเรียนนอก (The Foreign Student)

ในหนังสือ *นักเรียนนอกรุ่นสุดท้าย* ของ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ได้กล่าวถึงนิยามของนักเรียนนอกในสมัยก่อนว่า หมายถึง ผู้ที่ไปเรียนต่อ ณ ประเทศแถบยุโรปและอเมริกา ที่มีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมค่อนข้างแตกต่างออกไปจากเมืองไทย ส่วนผู้ที่ไปเรียนต่อ ณ ประเทศในแถบเอเชียหรือญี่ปุ่น ในสมัยนั้นจะไม่เรียกว่านักเรียนนอกแต่อย่างใด

แม้ว่าในปัจจุบันนักเรียนนอกตามนิยามดังกล่าวจะจบสิ้นไปแล้ว แต่ก็เป็นเรื่องน่าสนใจ จุดประเด็นว่าระบบการศึกษาโดยเฉพาะในระดับสูงสุด คือปริญญาเอกนั้น ในประเทศสองประเทศที่อยู่ห่างกันมากมาย มีวัฒนธรรมต่างกันอย่างมาก จะมีบรรยากาศ และสร้างคนที่แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด หรือไม่ อย่างไร?

3. หลักสูตร (The Curriculum)

การเรียนระดับปริญญาเอกในหลาย ๆ ประเทศตามหลักสูตรแล้ว จำนวนวิชาที่ต้องเรียนมักจะไม่มากนัก งานส่วนใหญ่มักจะต้องศึกษาค้นคว้าวิจัยเชิงวิชาการด้วยตนเอง ดังนั้นความสามารถในการเรียนรู้เชิงวิชาการได้ด้วยตนเอง จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการเรียนระดับนี้ ไม่ว่าจะเรียนในประเทศไหนก็ตาม

อย่างไรก็ตาม คนเราจะเรียนรู้เพิ่มเติมได้ดี ในเรื่องที่ตนเองพอจะมีความรู้อยู่บ้างแล้วเท่านั้น ในกรณีนี้ประเทศอเมริกาจะมีระบบคัตกรองคนกลุ่ม

ดังกล่าวที่ค่อนข้างดี โดยจะทดสอบความรู้ความสามารถเชิงวิชาการทั้งแนวกว้างและแนวลึก ก่อนที่จะยอมให้เข้ามาเป็นนักศึกษาปริญญาเอกอย่างเต็มตัว

ดังนั้นในการสมัครเรียนและการวัดผลระหว่างทาง อเมริกาจะเห็นคะแนนสอบที่ดีเลิศจากข้อสอบมาตรฐานต่าง ๆ นอกจากนี้สำหรับนักศึกษาที่ไม่ได้เรียนจบปริญญาตรีและปริญญาโทที่นั่น ยังจำเป็นต้องเข้าชั้นเรียนวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก เพื่อสอบให้ผ่านการสอบวัดความรู้ทั่วไปในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ที่บางครั้งอาจเรียกว่า Preliminary หรือ Qualifying Examination นั้นเอง

ในการสมัครเรียนที่ญี่ปุ่น อาจจะไม่เน้นตรงคะแนนสอบมาตรฐานมากเท่า แต่อาจให้น้ำหนักคุณสมบัติด้านอื่นๆ เช่น ประวัติการเรียนและการทำงาน ผลงานวิจัยที่ผ่านมา สายงานวิชาชีพ รวมทั้งความเห็นผู้แนะนำ (Recommendations)

ส่วนการวัดผลระหว่างเรียน ญี่ปุ่นจะวัดความสม่ำเสมอในการมาเข้าเรียน มาเข้าทำงาน มาเข้าห้องวิจัย เป็นเรื่องใหญ่และเป็นพื้นฐาน ซึ่งอเมริกันจะไม่ถือมากนัก ทำงานที่ไหนก็ได้ โดๆ กันแล้ว ต้องรับผิดชอบตัวเองได้ ไม่อยากเรียน ไม่อยากทำงาน อยากไปตายที่ไหน ก็ไม่มีใครมาตาม

4. ตลาดวิชา (The Knowledge Market)

อาจเป็นที่แปลกใจของใครบางคน หากจะบอกว่านักศึกษาปริญญาเอกในอเมริกา เวลาเรียนส่วนใหญ่ในวิชาทั่วไปก็มักจะนั่งเรียนร่วมชั้นเดียวกันกับนักศึกษาปริญญาโท หรือแม้แต่ปริญญาตรีนั่นแหละ (แต่ต้องทำคะแนนให้ดีกว่าเขา นะ)

อันนี้ก็เกิดจากแนวคิดแบบตะวันตกที่ว่ามหาวิทยาลัยเป็นแหล่งความรู้ที่เปิดกว้างสำหรับคนทุกๆ ไป ใครว่างๆ อยากเรียน อยากรู้อะไร ก็ไปลอง

ลงทะเบียนเรียนดูได้ ไม่มีข้อห้าม ตอนซัมเมอร์ ผู้เขียนยังเคยไปลงทะเบียนมหาวิทยาลัยชื่อดังอื่นๆ ดูบ้าง เปลี่ยนบรรยากาศ สนุกดี

ที่อเมริกาเวลาอาจารย์เก่งๆ ดังๆ ชั้นเลขเซอร์แต่ละที คนฟังหลักหลายร้อยถึงพัน เต็มห้องโถงประชุมใหญ่ๆ ไม่ใช่แต่นักศึกษาในชั้นเรียน หรือแม้แต่ในมหาวิทยาลัยเดียวกันเท่านั้น ใครผ่านไปผ่านมา สนใจไปเข้าฟังก็ได้ ไม่มีใครห้าม

ยิ่งวันเปิดภาคเรียนสัปดาห์แรก นักศึกษาเดินกันขวักไขว่ เข้าห้องไหนออกห้องนี้ ข้อปิ้งวิชาที่น่าสนใจอย่างเสรี เลือกข้อปจนพอใจ ถึงตัดสินใจลงเรียนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้จริงๆ

ซึ่งตรงนี้จะแตกต่างจากประเทศสารขันธ์ ที่มหาวิทยาลัยถูกทำให้กลายเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ไม่เกี่ยวข้องห้ามเข้า อะไรทำนองนี้ แบ่งแยกห้องเรียนปริญญาตรี โท เอก อย่างชัดเจน แลมหาวิทยาลัยเลือกบางวิชา ไม่อยากเรียนก็ถูกบังคับให้เรียน ที่อยากเรียนก็ไม่เปิด อะไรที่ถูกบังคับก็คงทำไปด้วยความไม่เต็มใจ ก็แล้วจะหวังคุณภาพคนได้อย่างไร??

5. อาจารย์ (The Professor)

หากจะกล่าวว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (Advisor) เป็นบุคคลสำคัญสุดยอดของนักศึกษาปริญญาเอกก็ว่าได้ ซึ่งเชื่อว่ก็คงจริง ไม่ว่าจะประเทศไหนก็ตาม

แต่ขอบอก ฮะ แฮ่ม อาจารย์อเมริกันกับอาจารย์ญี่ปุ่นนี่ คนละโลกเดียวกันเลย ตั้งแต่การได้อาจารย์มาเลยทีเดียว ที่ญี่ปุ่นคุณต้องได้อาจารย์ก่อนจึงได้เรียน ที่อเมริกา คุณผ่านคุณสมบัติไปเข้าเรียนก่อน ค่อยหาอาจารย์ที่ปรึกษาภายหลังก็ได้

อาจารย์อเมริกันจะปล่อยอิสระ อ่านอะไรก็ได้ที่คุณอยากอ่าน เรียนอะไรก็ได้ที่คุณอยากเรียน ทำอะไรก็ได้ที่คุณอยากทำ อาจารย์ก็เป็นคนๆ หนึ่ง คุณก็เป็นคนๆ หนึ่ง เคารพกันพอสมควร แต่ไม่ค่อยมีการวางท่าทางใหญ่โต แล้ววันไหนที่คุณใกล้จบ รู้เยอะมากแล้ว ก็กลายเป็นเพื่อนกับอาจารย์ได้

อาจารย์เก่งๆ ส่วนใหญ่ มักจะยุ่งตลอด มีเวลาให้น้อย คุณต้องจัดการเรื่องนี้ให้ดี ไปพบแต่ละที ต้องเตรียมตัวให้ดี ต้องให้ไต่ถาม ไม่งั้นอาจโดนตำว่าทำให้อาจารย์เสียเวลา

การเรียนที่อเมริกา อาจารย์ยิ่งเก่ง ยิ่งสอนไม่รู้เรื่อง แต่นักศึกษาก็มาฟัง เลกเชอร์กันเต็มห้อง เพราะอาจารย์มีชื่อเสียง ไม่รู้เรื่องก็ฟัง ขอให้ได้ฟัง ถือว่าเป็นบุญ เอาไปคุยต่อได้ชั่วชีวิต ยิ่งถ้าได้คนดังเป็นที่ปรึกษาเราละก็ ยิ่งยัด คุยโวกันไม่รู้จบ

MJ - MATH

ส่วนสไตส์อาจารย์ญี่ปุ่น จะคอยบอก คอยดูแลมากกว่า คอยบอกว่าตอนนี้ต้องทำอะไร เมื่อไหร่จะจบได้แล้ว ที่ญี่ปุ่นอาจารย์นำทางนักศึกษาเดินตามอาจารย์เป็นเหมือนพระเจ้า สั่งอะไรก็ต้องทำ ไม่มีการคัดค้าน มีระยะห่างระหว่างอาจารย์และศิษย์สูง ทั้งในและนอกเวลางาน

การเรียน การวิจัย ที่ญี่ปุ่นจะเน้นทีมเวิร์ก ให้กำลังใจกันและกัน ถ่อมเนื้อ ถ่อมตัว โด่งกันไป โด่งกันมา เน้นความพยายาม ทำงานหนักกันอย่างต่อเนื่อง นักศึกษาห้ามกลับก่อนอาจารย์

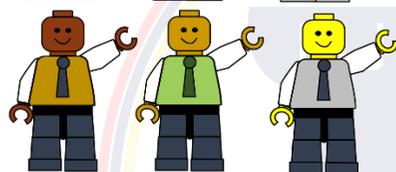
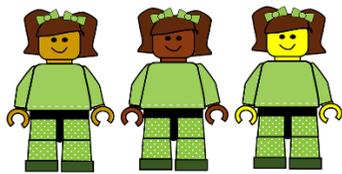
6. ห้องวิจัย (The Laboratory)

ห้องวิจัย คือห้องที่นักศึกษาปริญญาเอกใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่นั่น แม้ว่าอาจต้องเข้าแล็บสม่ำเสมอคล้ายๆ กัน แต่ญี่ปุ่นจะค่อนข้างเป็นสิ่งจำเป็น ถือ

เป็นภาระหน้าที่อย่างหนึ่งเหมือนงานประจำ ส่วนที่อเมริกาอาจารย์จะไม่มี การบังคับ แต่จะวัดเอาผลงานที่ได้เป็นหลัก ถ้าไม่เข้าแล็บ แต่มีผลงาน สม่่าเสมอ ก็ไม่ต่างกัน

ทุกหนึ่งหรือสองสัปดาห์ มักมีการ สัมมนาในห้องวิจัย ทั้งสองประเทศ จะเห็นการ มีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศการวิจัย โดย อเมริกันเน้นการออกความเห็น การมีส่วนร่วม ถกประเด็นที่น่าสนใจเชิงวิชาการอย่างร้อนแรง ใครมานั่งเงียบๆ ถือเสมือนว่าไม่มาดีกว่า

ตรงนี้คนไทยมักสอบตก เพราะเถียง ฝรั่งไม่ค่อยทัน แต่ไม่เป็นไร ฝึกไปฝึกมาก็เป็น เอง พलयติตินิสัยมาเถียงคนที่เมืองไทยด้วย นักเรียนนอกเลยมักโดนตำหนิว่าหัวแข็ง ด้วย เหตุฉะนี้แล

ส่วนญี่ปุ่นใช้วิธีผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมานำเสนอและมาร่วมฟัง จำเป็นต้อง มา แต่ไม่จำเป็นต้องนำเสนอความเห็น แค่ถามสักคำถามสองคำถาม ก็ถือว่าโอเค แล้วย เสนอความเห็นมากไป อาจถูกหาว่าอวดฉลาด ไม่ค่อยดี

7. การจบ (The Finale)

การจบที่ญี่ปุ่นขึ้นอยู่กับอาจารย์ ถ้าอาจารย์ให้จบ อาจารย์ก็มักช่วยศิษย์ ถ้าอาจารย์เป็นผู้อาวุโสในที่ๆ นั้น แล้วแสดงท่าทีสนับสนุนลูกศิษย์ อาจารย์ กรรมการรุ่นน้อง อาจจะไม่กล้าซักถามมาก และมักไม่คัดค้าน ถือว่าให้เกียรติกัน สำคัญกว่า

แต่ที่อเมริกา ไม่มีการรับรองว่าคุณจะจบหรือไม่ คนเข้าเรียนปริญญา เอกปีละสิบกว่าคน ผ่านไปหกเจ็ดปี อาจจบแค่สองสามคนก็ได้ ไม่ใช่เรื่อง แปลก เพราะอาจารย์อเมริกันจะไม่มีการบอกให้จบ คุณต้องรู้ตัวเองว่าคุณพร้อมจะ จบหรือยัง ต้องรู้เอง บางคนเรียนไปเรื่อยๆ กลายเป็นนักศึกษาอาชีพ ก็เคยพบเห็น มา คือมีอาชีพเรียนหนังสือ เรียนจนอายุสี่สิบห้าสิบกว่าก็มี

ส่วนการจบที่อเมริกา วันสอบจบเป็นวันสำคัญที่สุด มักจะมีการชกถามมาก จากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายๆ คน หลายๆ ด้าน ถ้าหัวข้อน่าสนใจมาก สอบแต่ เข้าชกยันดึกก็มี อาจารย์ที่ปรึกษาอาจช่วย หรือไม่ช่วยก็ได้ แล้วบางครั้ง อาจารย์ที่ ปรึกษาเอง อาจเป็นคนถามมากที่สุดก็ได้

เอาล่ะ ใครชอบแบบไหน สไตล์ไหนเลือกเอาได้ ถ้าชอบเอาค่อนข้างขำขิวๆ ก็ ลองเลือกแบบญี่ปุ่น ถ้าชอบมีประสบการณ์ชีวิตเยอะ มีอิสระ เกิดความคิด สร้างสรรค์ ก็ลองสไตล์อเมริกัน แต่ก่อนจะไปตกระกำลำบากไม่ว่าที่ไหน ก็ ขอให้ถามตัวเองก่อนว่า จะเรียนไปเพื่ออะไรกัน ได้คำตอบแล้วค่อยเรียนก็ ดี นะจ๊ะ สวัสดี

**ทุกภาพในบทความนี้มาจากเว็บไซต์แจกภาพฟรี ไม่สงวนลิขสิทธิ์ <https://pixabay.com/>

** ปรับปรุงจากการตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “กุลสตรี” ฉบับที่ 951 ปีชวที่ 16 สิงหาคม 2553

